

ระเบียบวิธีวิจัยและลักษณะโดยทั่วไปของข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาเรื่อง "ปัจจัยที่ยังผลต่อการมีภาระ : ศึกษาเฉพาะกรณีลูกจ้างในสถานประกอบการอุตสาหกรรมในจังหวัดปทุมธานี" ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่างจากลูกจ้างซึ่งทำงานอยู่ในสถานประกอบการอุตสาหกรรมที่มีลูกจ้างตั้งแต่ ๕๐ คนขึ้นไป ในเขตจังหวัดปทุมธานีจำนวน ๔๕ แห่ง ได้สถานประกอบการที่ตกเป็นตัวอย่างจำนวน ๔ แห่ง ซึ่งมีลูกจ้างจำนวนทั้งสิ้น ๔,๔๒๔ คน

วิธีการศึกษาวิจัย

ในการเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการสำรวจ (Survey) ด้วยการใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่สร้างขึ้นสำหรับวัตถุประสงค์ในการศึกษาเรื่องนี้โดยเฉพาะ เมื่อร่างแบบสอบถามเสร็จสิ้นลงเรียบร้อยแล้ว ก่อนการลงมือสัมภาษณ์จริงได้มีการทดลอง (Pre-test) ใช้แบบสอบถามดังกล่าวกับบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมือนกับบุคคลที่ต้องการศึกษา แต่มิใช่เป็นบุคคลที่ตกอยู่ในข่ายของการศึกษาครั้งนี้ วัตถุประสงค์ของการทดสอบแบบสอบถามก็เพื่อจะทดสอบดูว่าแบบสอบถามดังกล่าวใช้ได้ไหมในทางปฏิบัติหรือไม่ เพื่อที่จะหาทางปรับปรุงแบบสอบถามดังกล่าวให้สมบูรณ์ที่สุด เมื่อขั้นตอนของการทดสอบแบบสอบถามเสร็จสิ้นลงแล้ว จึงได้ตั้งขั้นตอนในการนำแบบสอบถามนี้ไปใช้สัมภาษณ์ลูกจ้างที่ตกเป็นตัวอย่างในการศึกษา ด้วยการใช้การขอความร่วมมือจากผู้จัดการฝ่ายบุคคลของสถานประกอบการอุตสาหกรรมที่ตกเป็นตัวอย่าง การดำเนินการสัมภาษณ์ได้กระทำในระหว่างวันที่ ๑ - ๓๑ กันยายน ๒๕๒๒

การสุ่มตัวอย่าง

มีขั้นตอนในการสุ่มตัวอย่าง ดังนี้

๑. สุ่มตัวอย่างสถานประกอบการอุตสาหกรรมร้อยละ ๒๐ จากสถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ ๕๐ คนขึ้นไปในเขตจังหวัดปทุมธานีจำนวน ๔๕ แห่ง โดยวิธี Probability Proportional To Size (PPS) โดยกำหนดให้ความเป็นไปได้ในการสุ่มสถานประกอบการใด ๆ เป็นสัดส่วนกับจำนวนลูกจ้างในสถานประกอบการนั้น ทำให้สถานประกอบการขนาดใหญ่มีโอกาสถูกเลือกมากกว่าสถานประกอบการขนาดเล็ก ได้สถานประกอบการที่ตกเป็นตัวอย่างจำนวน ๘ แห่ง คือ

๑. บริษัท ไทยอเมริกันเท็กซ์ไทล์ จำกัด	จำนวนลูกจ้าง	๓,๑๒๔ คน
๒. บริษัท ไทยเอโร จำกัด	"	๑,๗๗๓ "
๓. โรงงานกระสอบ กระทรวงการคลัง	"	๑,๕๐๐ "
๔. บริษัท เท็กซัสโพลีเอสเตอร์ จำกัด	"	๑,๐๔๔ "
๕. บริษัท สยามซินเทติกเท็กซ์ไทล์ จำกัด	"	๑,๐๔๔ "
๖. บริษัท กู๊ดเยียร์ (ประเทศไทย) จำกัด	"	๕๒๖ "
๗. บริษัท คิมเบอร์ลีย์คลาก จำกัด	"	๒๔๒ "
๘. บริษัท เรย์โนลด์ส อลูมิเนียม (ประเทศไทย) จำกัด	"	๑๓๖ "
๙. บริษัท เบนเนอรัลไอเอิน จำกัด	"	๕๐ "
	รวม	๘,๕๒๔ คน

๒. สุ่มตัวอย่างร้อยละ ๒ จากรายชื่อลูกจ้างที่เรียงตามลำดับการเข้าทำงานก่อนหลัง คือผู้ที่เข้าทำงานก่อนจะมีชื่อในบัญชีนี้ก่อนผู้ที่เข้าทำงานหลัง โดยวิธี Systematic Random Sampling ได้ลูกจ้างตกเป็นตัวอย่างจำนวน ๕๒๖ คน มีรายละเอียดดังนี้

๑. บริษัท ไทยอเมริกันเท็กซ์ไทล์ จำกัด	จำนวน	๑๔๗ คน
๒. บริษัท ไทยเอโร จำกัด	"	๑๑๖ "

๓. โรงงานกระสอบ กระทรวงการคลัง	จำนวน	๔๔	คน
๔. บริษัท เทียนโปลีเอสเทอร์ จำกัด	"	๒๕	"
๕. บริษัท สยามซินเซติกเท็กซ์ไทล์ จำกัด	"	๒๒	"
๖. บริษัท กูคเยียร์ (ประเทศไทย) จำกัด	"	๓๑	"
๗. บริษัท คิมเบอร์ลีย์คลาก จำกัด	"	๑๖	"
๘. บริษัท เรย์โนลด์ส์ อลูมิเนียม (ประเทศไทย) จำกัด	"	๔	"
๙. บริษัท เชนเนอร์ไลโอเอ็น จำกัด	"	๓	"
	รวม	๕๖๒	คน

ลักษณะแบบสอบถาม

การสร้างแบบสอบถามได้แนวคิดมาจากตำรา เอกสารและวิทยานิพนธ์ ในแบบสอบถามแบ่งออกเป็นส่วนใหญ่ ๆ ๓ ส่วน ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับสมาชิกในครัวเรือนของลูกจ้าง ได้แก่ เพศ, อายุ, สถานภาพสมรสและระดับการศึกษาของลูกจ้างและสมาชิกในครัวเรือน ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกแต่ละคนกับลูกจ้าง

ส่วนที่ ๒ ข้อมูลแสดงลักษณะทางบ้าน เศรษฐกิจ, สังคมและประชากรของลูกจ้าง ลักษณะทางเศรษฐกิจที่สอบถามได้แก่ อาชีพ, รายได้ก่อนหัก, การทำงานและรายได้ของคู่สมรส, รายได้ของลูกจ้างเปรียบเทียบกับพี่น้องและความเพียงพอของรายได้อีกฝ่าย ลักษณะทางสังคม ได้แก่ ลักษณะที่อยู่อาศัย, แบบของครอบครัวและระดับการศึกษา ลักษณะทางประชากรได้แก่ จำนวนพี่น้อง, จำนวนบุตร, การย้ายถิ่นที่อยู่และการมีชีวิตอยู่ของบิดา/มารดา

ส่วนที่ ๓ ข้อมูลแสดงลักษณะของผู้เป็นภรรยาและลักษณะการให้การอุปการะเลี้ยงดูของลูกจ้าง เป็นคำถามเกี่ยวกับจำนวน, อายุ, ที่อยู่อาศัยของผู้เป็นภรรยาและความสัมพันธ์ระหว่างผู้เป็นภรรยากับลูกจ้าง ตลอดจนสิ่งที่ลูกจ้างให้แก่ผู้เป็นภรรยาบางส่วน

ในตอนสุดท้ายของแบบสอบถามมีคำถามเกี่ยวกับ ความรู้สึกของลูกจ้างที่ควรรับภาระเลี้ยงดูในสภาพการที่เป็นอยู่และความต้องการความช่วยเหลือ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นที่ ๑ เนื่องจากกระบวนการเก็บข้อมูลในเรื่องนี้ใช้วิธีการสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง (Structured Interview) ซึ่งต้องมีการสร้างแบบสอบถามแล้วสัมภาษณ์ตามแบบสอบถามนั้น ฉะนั้นขั้นแรกของการเก็บข้อมูลคือการคัดเลือกพนักงานสัมภาษณ์จำนวน ๔ คน หลักการคัดเลือกพนักงานสัมภาษณ์นั้นคือ พนักงานสัมภาษณ์จะต้องเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับทางสังคมศาสตร์ และมีบุคคลิกเหมาะสมจะเป็นพนักงานสัมภาษณ์ ซึ่งหมายถึงการสนทนาและท่าทางที่สามารถเข้ากับคนอื่นได้ดี ได้พนักงานสัมภาษณ์ตามจำนวนที่ต้องการ ประกอบด้วยชาย ๑ คน หญิง ๓ คน

ขั้นที่ ๒ การอบรมพนักงานสัมภาษณ์ โดยแจกข้อสั่งชี้แจงการสัมภาษณ์และแบบสอบถาม แนะนำวิธีการสัมภาษณ์ และลักษณะข้อมูลที่ต้องการจากลูกจ้างทุก ๆ ข้อ นอกจากนี้ก็ให้ทำความเข้าใจตกลงในเรื่อง เวลาและวันที่จะออกไปทำงานจนเข้าใจดี

ขั้นที่ ๓ ทำหนังสือขอความร่วมมือไปยังผู้จัดการสถานประกอบการต่าง ๆ ที่ตกเป็นตัวอย่าง โดยในวัน เวลาที่กลุ่มผู้วิจัยและพนักงานสัมภาษณ์เข้าไปสอบถามลูกจ้าง ทั้งนี้ได้ติดต่อและประสานงานกับผู้จัดการฝ่ายงานบุคคลและเจ้าหน้าที่ฝ่ายงานบุคคลของสถานประกอบการด้วย

ขั้นที่ ๔ ผู้วิจัยและพนักงานสัมภาษณ์ได้สัมภาษณ์ลูกจ้างตามรายชื่อที่ลุ่มได้ตามวัน เวลา และสถานที่ที่นัดหมายไว้แล้ว ในกรณีที่ไม่สามารถสัมภาษณ์ลูกจ้างที่ตกเป็นตัวอย่างได้ ใช้วิธีสัมภาษณ์คนต่อไปในบัญชีรายชื่อแทน และถ้าไม่สามารถสัมภาษณ์คนต่อไปคนที่ ๑ ได้ ก็สัมภาษณ์คนต่อไปคนที่ ๒ แทนแต่จะใช้แทนเพียง ๒ คนเท่านั้น

ขั้นที่ ๕ นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาตรวจสอบความถูกต้อง ซึ่งในการดำเนินการครั้งนี้ สามารถสอบถามลูกจ้างที่ตกเป็นตัวอย่างได้จำนวน ๔๕๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๐.๔ ประกอบด้วยลูกจ้างบริษัท ไทยอเมริกันเท็กซ์ไทล์ จำกัด จำนวน ๑๓๐ คน ลูกจ้างบริษัท

ไทยเอโร จำกัด จำนวน ๔๓ คน ลูกจ้างโรงงานกระสอบ กระทรวงการคลัง จำนวน ๗๒ คน ลูกจ้างบริษัทเท็นโปลีเอสเทอร์ จำกัด จำนวน ๖๑ คน บริษัทสยามอินเซติก-เท็กซ์ไทล์ จำกัด จำนวน ๔๔ คน บริษัทกูดเยียร์ (ประเทศไทย) จำกัด จำนวน ๓๖ คน บริษัทคิมเบอร์ลีย์คลาก จำกัด จำนวน ๑๖ คน บริษัทเรย์โนลด์ส์ อลูมิเนียม (ประเทศไทย) จำกัด จำนวน ๔ คน และบริษัทเยนเนอรัล ไอเอ็น จำกัด จำนวน ๓ คน

การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล

นำข้อมูลที่ตรวจสอบความถูกต้องเรียบร้อยแล้วมาลงรหัสตาม Coding Sheet ที่จัดทำขึ้น จากนั้นได้เจาะบัตร (Computer Card) ตรวจทานบัตร ในขั้นประมวลผลใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ซึ่งได้รับความอนุเคราะห์จากสถาบันบริการคอมพิวเตอร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (SPSS)

ลักษณะโดยทั่วไปของข้อมูล

ประชากรที่อยู่ในข่ายของการสำรวจครั้งนี้ เป็นลูกจ้างที่ทำงานในสถานประกอบการอุตสาหกรรมที่มีลูกจ้างตั้งแต่ ๕๐ คนขึ้นไปในเขตจังหวัดปทุมธานี ซึ่งมีอยู่ทั้งสิ้น ๔๕ แห่ง ประกอบด้วยโรงงานอุตสาหกรรมผลิตสิ่งทอ สิ่งถักและปั่นนุ่น ๑๕ แห่ง การผลิตไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้ ๕ แห่ง การผลิตกระดาษและผลิตภัณฑ์กระดาษ ๓ แห่ง การผลิตยางรถยนต์ และจักรยานยนต์ ๓ แห่ง การผลิตอุปกรณ์เครื่องจักร ๓ แห่ง การผลิตหนังสือและผลิตภัณฑ์จากสัตว์ ๓ แห่ง การผลิตผลิตภัณฑ์โลหะ ๔ แห่ง และการผลิตผลิตภัณฑ์อโลหะ ๕ แห่ง

สถานประกอบการขนาดใหญ่และมีลูกจ้างจำนวนมากได้แก่ อุตสาหกรรมสิ่งทอ เช่น บริษัทไทยอเมริกันเท็กซ์ไทล์ จำกัด มีจำนวนลูกจ้างมากที่สุด ๓,๑๒๔ คน (ต้นปี ๒๕๒๒) และในอุตสาหกรรมประเภทนี้รวมทั้งอุตสาหกรรมการผลิตกระดาษและผลิตภัณฑ์กระดาษ มีลูกจ้าง

เพศหญิงมากกว่าชาย ขณะที่กิจการประเภทผลิตยางและผลิตภัณฑ์โลหะมีลูกจ้างเพศชายเกือบทั้งหมด ส่วนประเภทอื่น ๆ มีลูกจ้างทั้งสองเพศทำงานในอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกัน

ที่ตั้งของสถานประกอบการส่วนใหญ่อยู่สองฝั่งของถนนพหลโยธิน ตั้งแต่รังสิตถึงกิโลเมตรที่ ๔๗ รองลงมาตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งผ่านจังหวัดปทุมธานี และแบ่งเนื้อที่จังหวัดออกเป็นสองส่วน สำหรับสถานประกอบการส่วนที่เหลืออยู่กระจัดกระจายทั่วไปบริเวณริมถนนคิวนนท์ ถนนนนทบุรี-ปทุมธานี ถนนรังสิต-นครนายก และอื่น ๆ สถานประกอบการเหล่านี้ดำเนินการมาในระยะเวลาที่แตกต่างกันตั้งแต่ ๑ - ๑๕ ปี

ในสถานประกอบการที่มีการทำงานตลอดวัน (๒๔ ชั่วโมง) เช่น โรงงานทอผ้า โรงงานเย็บเสื้อผ้า โรงงานกระสอบ ฯลฯ มีการจัดให้ลูกจ้างทำงานเป็นกะไทยแบ่งเป็นกะละ ๘ ชั่วโมง และมีการสับเปลี่ยนเวลากันนอยุ่เสมอ จึงมีการจัดหอพักให้เป็นสวัสดิการอย่างหนึ่ง ซึ่งลูกจ้างสามารถพักอาศัยอยู่ในหอพักของโรงงานโดยไม่ต้องจ่ายค่าที่พัก และผลพลอยได้ต่อมาคือไม่ต้องจ่ายค่าพาหนะมาทำงาน และไม่ต้องเสียดายในกรณีลูกจ้างหญิงต้องทำงานยามค่ำคืนด้วย

เนื่องจากในการศึกษาครั้งนี้กระทำในวงจำกัด เฉพาะลูกจ้างในสถานประกอบการอุตสาหกรรมที่มีลูกจ้างตั้งแต่ ๕๐ คนขึ้นไป จัดเป็นอุตสาหกรรมขนาดกลาง และขนาดใหญ่ จึงไม่มีลักษณะของอุตสาหกรรมในครัวเรือนมาปะปน ในสถานประกอบการเหล่านี้มีการบริหารงานอย่างมีระเบียบ มีการแบ่งงานที่แน่นอน ลูกจ้างทุกคนจึงมีหน้าที่ของตนเองที่จะต้องรับผิดชอบงานใดงานหนึ่งที่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของตน เช่นลูกจ้างที่มีการศึกษาระดับพื้นฐาน ไม่มีความชำนาญงานสิ่งใดเป็นพิเศษ ก็ถูกจัดให้ทำงานที่ไม่ต้องใช้ฝีมือ ลูกจ้างที่มีความรู้ด้านไฟฟ้าก็ทำงานเป็นช่างไฟฟ้า เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ลูกจ้างที่อยู่ในข่ายของการศึกษานี้ จึงมีตั้งแต่ระดับคนงานไร้ฝีมือไปจนถึงระดับผู้ทำงานวิชาชีพวิชาการ และผู้จัดการ เป็นเหตุให้ค่าจ้างที่ได้รับแตกต่างกันตั้งแต่วันละ ๕๕ บาท^๑ หรือต่ำกว่าไปจนถึงสูงกว่า

^๑ ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ (ฉบับที่ ๕) เอกสารโร เนียว.

หนึ่งหมื่นบาทต่อเดือน นอกจากนี้ลูกจ้างในสถานประกอบการต่างประเทศก็มีระดับค่าจ้าง และสวัสดิการที่แตกต่างกันด้วย ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากผลกำไรที่แตกต่างกันของสถานประกอบการ

สวัสดิการอย่างหนึ่งที่รัฐ เข้ามามีบทบาทและลูกจ้างในทุกสถานประกอบการได้รับ เช่นเดียวกันคือ เงินทดแทน ซึ่งลูกจ้างที่ได้รับอุบัติเหตุ เนื่องจากการทำงาน หรือป่วยเป็นโรคที่เกิดขึ้น เนื่องจากการทำงาน จะมีสิทธิได้รับ เงินทดแทนจากสำนักงานแรงงานจังหวัดตามอัตราที่กฎหมายกำหนด^๑

ลูกจ้างส่วนใหญ่มีความรู้ เกี่ยวกับสิทธิตามกฎหมายแรงงาน เนื่องจากสถานประกอบการทุกแห่งตั้งอยู่ในแหล่งที่มีการคมนาคมสะดวก และอยู่ใกล้ เคียงกัน ลูกจ้างมีโอกาสพบปะ และปรึกษาหารือกันได้เสมอ ทั้งกับเพื่อนร่วมอาชีพ เจ้าหน้าที่ขององค์การลูกจ้างที่เรียกว่า "สหภาพแรงงาน" ซึ่งปัจจุบันได้จัดตั้งขึ้นแล้วรวม ๑๘ แห่ง มีจำนวนสมาชิกทั้งสิ้น ๒๕,๘๒๓ คน^๒ ลูกจ้างจำนวนมาก เคยเข้ารับการอบรม สัมมนาที่ส่วนราชการและองค์การ เอกชน จัดขึ้น และหลายคนมีโอกาสไปดูงานและศึกษาค้นแรงงานในต่างประเทศ นับได้ว่าลูกจ้างที่ทำงานในสถานประกอบการอุตสาหกรรมในท้องที่จังหวัดปทุมธานี เป็นลูกจ้างสมัยใหม่ที่มีความรู้พอตัว ยากที่จะถูกเอาเปรียบได้

ศูนย์วิจัยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๑ กรมแรงงาน, รวมกฎหมายแรงงาน ๒๕๒๒ (กรุงเทพมหานคร : ปฏิมาการพิมพ์, ๒๕๒๒), หน้า ๖๑ - ๖๖.

^๒ ที่มาของตัวเลข : สำนักงานแรงงานจังหวัดปทุมธานี.